

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1869

Passio SS. Martiniani Et Sociorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67915)

A vulgari 484, Universa monasteria virorum vel puellarum sanctarum gentilibus, id est Mauris, cum habitatoribus donari regem præcepisse. Hinc deducunt S. Maximam, timentem pudicitæ, refugium quævisse; sed illo tempore saltem erat circiter quinquagenaria: jam ab annis xxiv martyrium subierat Martinianus; neque proveciorem ætatem illi adscribimus, si a servitute liberata, annos circiter xxv assignamus. Alteram ergo, eamque Mauricam servitutem subierit, S. Virgo, aut etiam, si libuerit, sese occultaverit, nihil est quod suadeat in Gallias navigationem: sed potius defuncto Hunerico anno 484, et cessante persecutione, S. Maxima sacrarum virginum dispersionem collegerit in aliquo desolatorum ipsiusmet Africæ monasteriorum, ubi sancte finem vivendi fecerit.

ac male a quibusdam ut soror S. Augustini habetur.

36 Fuerunt quoque nonnulli qui S. Virginem nostram fuisse sororem S. Augustini suspicati sunt, verosimiliter quia secundum spiritum et filia et soror S. Patris dici meretur. Nam quod ad carnalem cognitionem attinet, qui hujusmodi sanguinis nexum inter S. Augustinum et S. Maximam sibi fingit, omnes chronologicas notiones evertat, necesse est. Constat enim ex l. iii. Confes. c. iv (a). S. Monicam S. Augustini matrem, circa an. 370 viro suo Patricio orbatam, in viduitatis proposito permanisse: si nata igitur fuerit hæc ei soror hoc ipso anno, profecto cum redacta est ad servitutem Africa, sexagenaria fuisset Maxima; non igitur dicere potuisset Victor lib. 1 Hist. pers. Vand. cap. x. Maximam fuisse tunc corpore simul et corde decora, et Martinianum adolescentulorum sæcularium more conjugium affectasse et quæ sequuntur. Quin addendum esset, S. Maximam ad annos 117 saltem ætatis pervenisse, quod, quia miraculi instar habendum erat, minime tacuisset Victor. Cæterum hujus absurdissimæ opinionis nullum vestigium reperi apud scriptores Ordinis Eremitarum S. Augustini, qui tamen frequentes sunt in laudibus S. Maximæ Virginis, quam merito inter primarias Ordinis feminas computant.

PASSIO

SS. MARTINIANI ET SOCIORUM.

C Ex Historia Persecutionis Vandalicæ lib. 1, cap. x, Victoris Vitensis secundum editionem Ruinartii.

Vandalus jungit matrimonio Martinianum et Maximam servos;

a

b

c

d

Sed etiam Martyres quam plurimi fuisse probantur a. Confessorem autem ingens et plurima multitudo, ex quibus aliquos narrare tentabo. Erant tunc servi ejusdem Vandali b. Fuit autem hic Vandalus de illis, quos Millenarios c vocant. Martinianus, Saturianus et eorum duo germani: erat et quedam conserva eorum egregia Christi ancilla, nomine Maxima, corpore simul et corde fœciora. Et quia Martinianus armifactor erat, et domino suo satis videbatur acceptus et Maxima universæ domui dominabatur; credidit Vandalus, ut fideles sibi magis memoratos faceret famulos, Martinianum Maximamque conjugali consortio sociare d. Martinianus adolescentulorum sæcularium more conjugium affectabat; Maximaque jam Deo sacra, humanas nuptias refutabat.

(a) T. I Oper. col. 90.

2 At ubi ventum est ut cubiculi adirentur secreta silentia, et Martinianus nesciens quid de illo decreverat Deus, maritali fiducia quasi cum conjugè cuperet cubitare, viva voce ei memorata famula Christi respondit: « Christo ego, o Martiniane frater, membra mei corporis dedicavi, nec possum humanum sortiri conjugium, habens jam celestem et verum sponsum. Sed dabo consilium: si velis, poteris et ipse tibi præstare, dum licet, ut cui ego concupivi nubile, delecteris et ipse servire. » Ita factum est, Domino procurante, ut obediens virgini etiam adolescens suam animam lucraretur. Nesciente igitur Vandalo spiritalis secreti commercium, compunctus atque mutatus Martinianus, etiam suis fratribus persuasit, ut thesaurum, quem invenerat, haberent, utpote germani, communem.

3 Conversus itaque, cum tribus fratribus suis, Dei quoque puella comitante, nocte clam egredientes e Tabraceno monasterio, cui præerat tunc nobilis pastor Andreas f, sociantur. Illa vero haud procul monasterium incoluit puellarum g. Sciscitante igitur barbaro inquisitionibus et muneribus crebris, quod gestum erat celari non potuit. Inveniens itaque jam non sua, sed Christi mancipia, conjicit in vinculis, et variis tormentis Dei famulos insectatur; agens cum eis non tantum ut pariter miscerentur h, sed, quod gravius est, per rebaptisationis cœnum fidei suæ ornamenta turparent i. Pervenit hoc ipsum usque ad notitiam Geiserici regis, qui præcepit, ut tamdiu implacabilis herus servos affligeret, quamdiu illius succumberent voluntati.

4 Jubet in modum serrarum fustes robustos velut palmatos cum stirpibus fieri k, qui quatentibus tergis non solum ossa confringerent, sed etiam terebrantes aculei intrinsecus remanerent. Qui dum sanguis efflueret, et dissipatis carnibus viscera nudarentur, sequenti die, Christo medente, semper incolumes reddebantur. Hoc sæpius et multo factum est tempore, et nulla plagarum vestigia videbantur, Sancto Spiritu subinde curante. Post hoc artantur maxime dura custodia l, compedeque crudeli extenduntur. Quibus cum Dei servorum visitantium non deesset frequentia, videntibus cunctis ingentium lignorum putrescens soluta est fortitudo. Miraculum hoc et voce omnium celebratur, et nobis ille, ad quem custodia pertinebat, cum sacramento testatus est ita fuisse m.

5. Ast ubi Vandalus virtutem neglexit cognoscere divinam, cœpit in domo ejus vindicatrix ira grassari. Moritur ipse simul et filii; familiæ atque animalium, quæcumque optima erant, pariter intereunt. Remanens itaque domina vidua, marito, filiis et substantia destituta, servos Christi cognato regis Sersaoni gratia muneris offert. Qui cum eos utpote oblatos cum gratulatione nimia suscepisset, filios et domesticos ejus Sanctorum merito male cœpit dæmon variis motibus agitare. Ex ordine ille cognatus, ut gestum erat, suggerit regi. Decernit statim rex cuidam gentili regi Maurorum, cui nomen inerat Capsur, reliquandos debere transmitti n. Maximam vero Christi famulam confusus et victus propriæ voluntati o dimisit; quæ nunc superest Virgo, mater multarum virginum Dei, nobis etiam nequaquam ignota. Pervenientes autem traduntur memorato regi Maurorum, commanenti in parte eremi, quæ dicitur Capra Picta p.

6 Videntes igitur Christi discipuli multa apud gentiles illicita sacrificiorum sacrilegia, cœpe-

D

sed hæc conservo suo suadet castitatem et fugam:

delecti in monasterio Tabracensi dicitur torquentur,

e

f

g

h

i

k

l

m

et mire a tortura sanantur:

k

l

F

m

ipso Vandalo persecutore morte punito, traduntur Mauris,

n

o

p

quos a fœdibus Christi convertunt;

runt

A runt prædicatione et conversatione sua ad cognitionem Domini Dei nostri barbaros invitare; et tali modo ingentem multitudinem gentilium barbarorum Christo Domino lucraverunt, ubi antea a nullo fama Christiani nominis fuerat divulgata. Tunc deinde cogitant quid fieret, ut ager jam cultus et ingraminatus vomere prædicationis, euangelicum susciperet semen, et imbre sacri baptismatis rigaretur. Mittunt legatos per itinera distenta deserti: pervenitur tandem ad civitatem romanam q: rogatur episcopus, ut presbyterum ac ministros credenti populo destinaret. Explet cum gaudio quod petebatur pontifex r. Dei construit ecclesia, baptisatur simul multitudo maxima barbarorum et de lupis grex fœcundus multiplicatur agnorum.

unde iratus
Geisericus
illos morti
tradit.

7 Hoc Geisericus relatione sua renunciat Cap-sur. De qua re surgens invidia jubet famulos Dei ligatis pedibus post terga currentium quadrigarum inter spinosa loca silvarum pariter interire; ut ducta atque reducta dumosis lignorum aculeis innocentium corpora carperentur, ita deligati, ut exitum suum invicem perviderent. Qui cum vincti, currentibus indomitae equis, plangentibus Mauris sese mutuo conspicerent s, vale sibi in angusto fugæ unusquisque ita dicebat: Frater, ora pro me; implevit Deus desiderium nostrum. Taliter pervenitur ad regnum celorum. Itaque orando atque psallendo, gaudentibus Angelis, pias animas emisere. Ubi usque in hodiernum diem non desinit ingentia mirabilia Jesus Christus Dominus noster operari. Nam nobis beatus quondam Faustus Buronitanus episcopus t attestatus est cæcam quamdam mulierem illuminatam fuisse, ubi ipse aderat præsens.

ANNOTATA.

a Quas editioni suæ subiecit variantes lectiones Ruinart, e Congreg. S. Mauri monachus Bened., et nos textui nostro subicimus: Sed etiam martyria quam plurima esse... ex quibus aliqua, etc. — Dixi num. 4 et seq. hoc exordium indicare probabilius tempus martyrii, quod circa annum 459 accidisse videtur.

C b Fuit autem... vocant: parenthesin credo; unde rectius fuit phrasis: Erant tunc servi cujusdam Vandali, ... Martinianus, etc.

c Millenarii vocabantur illi qui millenis viris præfecti erant; χιλιάρχους eos vocat Procopius (a), qui hanc divisionem Geisericus tribuit, quamvis in usu fuerit apud alios Germaniæ populos, ut notat Felix Papencordt in sua Historia Vandalorum (b); dicitque Millenarios teutonice lingua vocari Thunsundifaths. Procopius l. c. dicit in exercitu Geisericus fuisse hujusmodi millenarios octoginta, ut habere sub signis LXXX bellatorum millia crederetur. Sub superiori tempore Vandali atque Alani non excedere dicebantur L millia. Δόκην παρέχον ὁπῶ οἱ μυριάδας συνίνασι τῶν στρατευομένων λέων· καίτοι οὐ μᾶλλον ἢ ἐξ μυριάδας πέντε τὸ τῶν Βανδύλων καὶ Ἀλανῶν πλῆθος ἐν γὰρ τῷ πρῶν χρόνῳ ἐλέγτο εἶναι.

d Confer dicta de hoc matrimonio in Commentario prævio num. 8.

e Monstravimus Comm. præv. n. 18, qua ratione excusari possit horum servorum fuga.

f De Tabraca urbe et Andrea abbate actum in Commentario prævio num. 18 et 24.

(a) De Bello Vandal., lib. i c. v. p. 334. Edit. Bonn. an. 1833. — (b) Gesch. der Vandal. Herrschaft in Africa, p. 224

g Origines monasticas in Africa, utcumque indagatas, reperies in Comm. præv. n. 21 et seqq.

h Ex his liquet Vandalum voluisse, ut initum matrimonium consummarent SS. Martinianus et Maxima: sperabat scilicet, voto pessumdato, facilius ad hæresim alliciendos.

i De Arianis rebaptisantibus egimus in Commentario prævio num. 25 et sequentibus.

k Hunc locum ita gallice vertit Tillemontius (c), quem alii dein secuti sunt: On fit donc faire de gros bastons pleins de dents comme une scie et de pointes aisées à rompre, comme celles qu'on voit au bout des feuilles de palmier. Fustes nempe robustos velut palmatos, reddidit, fustes asperos in serræ modum et plenos aculeis fragilibus, prout in extremitate foliorum palmæ conspiciuntur. Non assecutus est Tillemontius vim vocis palmare, quia neglexit quod sequebatur, stirpibus. Palmare apud Columellam de re rustica lib. xi, cap. ii in fine, significat ligare: palmare, ait, hoc est materias alligare. Hic igitur apud Victorem intelligendi sunt fustes, aut circumligati stirpibus, aut truncatis ramis asperi, quorum aculei tebrantes intrinsecus remanebant. Sic Victorem intellexere Ado et Usuardus, cum uterque narrat SS. Martyres nodosis fustibus cæsos et usque ad ossa laniatos: fustes enim simpliciter nodosi carnem non laniassent.

l Jam supra n. 29 dixi plures codices pro maxime legisse Maxima: unde factum est, ut non pauci uni S. Maximæ id genus supplicii tribuerint.

m Ex hoc loco, quemadmodum ex aliis plurimis, qui frequentes in libris de Persecutione Vandalica occurrunt, videre licet miracula a Victore nostro relata idoneis affirmari testibus: hic lignorum putrescens fortitudo, videntibus cunctis, et ipso carceris custode, interposita sacramenti religione, confirmante, accidisse narratur.

n Magna erat, regnante Geisericus, Vandalos inter et Mauros amicitia, quæ dein sub Hunerico, Guntamundo et Trasamundo atrocissimis bellis turbata fuit. Mauris traditos fuisse quatuor millia nongentos septuaginta sex episcopos, presbyteros, diaconos et alia Ecclesiæ membra, qui ad exilium eremi destinabantur, refert Victor lib. ii, cap. viii; etenim cap. sequenti: Congregantur, inquit, universi in Suceensem et Larensem civitates; ut illuc occurrentes Mauri sibi traditos ad eremum perducerent.

o Multi codices habent victum Vandalum propria voluntate dimisisse; sed præferenda est Ruinartii lectio, utpote quam confirmatam reperimus ab Adone qui Maximæ martyrium sic prosequitur: Ad quod miraculum, Maxima Christi famula, suæ libertati dimissa, mater postmodum multarum Virginum Dei effecta, etc.

p Jam diximus Comm. præv. n. 30 ignotum nobis esse situm deserti Capræ Pictæ. Felix Papencordt (d) in sua Historia Vandalorum in Africa censet Capram et Capram Pictam unum eundemque esse locum; verum situm non proprius designat.

q Per civitatem romanam hic intelligendam esse civitatem catholicam, diximus Comm. prævii n. 32 et seq.; unum addam, id mea sententia manifestum fieri ex ipso Victoris textu, dicit enim: Mittunt legatos per itinera distenta deserti: pervenitur tandem ad civitatem romanam. Hic nempe non videtur aliud obstaculum perveniendi ad civitatem romanam, quam distenta deserti; procul dubio si Roma adeunda fuisset, nec omisisset scriptor pericula maris enarrare.

et seq. — (c) Mém. pour servir à l'hist. ecclési., tom. XVI, p. 527. — (d) Gesch. der Vand. in Africa, p. 243.

A r Variam hic esse lectionem recte animadvertit Theod. Ruinart. Rhenanus codex quidem cum nostro textu convenit, nisi quod pro construitur habeat constituitur. Colberti codex primus: Expletum est cum gaudio, quod petebatur. Ordinatur pontifex, etc. Sic fere habet alter Colberti codex; sed Lorichius: Expletur gaudio ob id quod petebatur pontifex Dei. Construitur ecclesia, etc.

s Qui cum vincti, etc.; Chiffletius et alii tres editi: Qui cum e vicino currentibus Mauris sese mutuo conspicerent: Vale, etc. Sic etiam legisse videtur Ado, qui loco jam laudato sic habet: Vicino currentibus indomitis equis, Vale sibi, etc.; nihil dicens de Maurorum plactu. Sed et pro plangentibus Mauris, aliqui codices habent, plaudentibus Mauris. Utraque lectio ferri potest. Nam barbari illi, vel quod, ut supra dictum est, ad fidem essent conversi, vel naturali omnibus hominibus commiseratione, ut alias saepius in Martyrum agonibus evenit, ægre poterant videre homines tam atroci supplicio afflictos, maxime quod illud adeo patienter ferrent Martyres. Plaudere etiam poterant præ gaudio, quo affici solebant homines, cruentorum spectaculorum certaminumque avidissimi. Hæc Theod. Ruinart.

t Ex hoc Victoris loco insinuari putat Stephanus

(a) Afr. Christ., tom. I, p. 110. — (b) Baluz. Suppl. Conc. Labbei col. 242. — (c) Ibid., col. 208. — (d) Labbe, tom. VI Conc. col. 148. Hæc nempe epistola scripta a Guloso et cæ-

teris episcopis Provinciae Proconularis ad Paulum patriarcham C. P. in concilio Lateranensi an. 619 recitata fuit.

Morcelli (a), existisse in Mauritania, nec longe a Tabraca, civitatem, Buroniam nomine, cujus episcopus Faustus fuerit. Sed Comm. præv. n. 30 diximus de situ hujus civitatis nihil erui posse e Fausti testis oculati præsentia. Theod. Ruinart, annotat quod pro Fausto aliqui Faustinum scribant, et pergit: Major est difficultas de ipsius sedis nomine. Omnes fere habent, Buronitanus. Legendum forte Buconitanus. In Collat. Carthag. c. 198 (b) adfuit Donatus episcopus Bucconiensis ex parte Donatistarum. Bucconia autem urbs eras Numidiæ: nam inter hujus provinciæ episcopos recensetur in Notitia Africana Vitalianus Buccuniensis. Anonymus Ravennas inter urbes Mauritaniam, quam Galditanam appellat, lib. III, n. 2, Turrem-Buconis memorat. An ex ea Buconitanus dictus est episcopus? Porro Colb. 2 Lorichius et alii habent Burunitanus. Adfuit in Collatione Carthaginensi cap. 133 (c) Donatus episcopus plebis Buritanæ; quam urbem incertæ provinciæ fuisse dicit Norisius in censura Garnerii, quamvis eam ad Proconularem pertinuisse suspicetur, eamque ipsam esse, cujus episcopus Cresciturus Busitanus subscripsit synodice in Concilio S. Martini actione II (d). Sed hic episcopum aliquem e Mauritania indicare, uti videtur, Victor voluit.

DE S. JUNIANO ANACHORETA, ET DE EJUS MAGISTRO S. AMANDO

IN AGRO LEMOVICENSI IN GALLIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

C § I. Cur de S. Amando Commodoliacensi hic agatur; distinguitur a S. Amando Genuliacensi; illius patria, ortus, et tempus mortis.

CIRCA ANNUM
D.

Quare de
S. Amando
Commodoliacensi hic
agatur.

Priusquam ad gesta Sanctorum Amandi et Juliani evolenda digrediamur, ratio danda videtur, cur S. Amandum Commodoliacensem ejusque discipulum Junianum uno capite fuerimus complexi. Negandum quippe non est, S. Amandum non præsentis die religiose coli, et ad XXV Junii de eo jam a prædecessoribus nostris altissimum actum fuisse. Verum quæ digesta illic fuerunt, aliquando omnino renovanda sunt. Cujus rei causa est, quod, cum Henschenius aggressus esset Vitam S. Amandi Genuliacensis, qui dicta die XXV Junii celebratur, illustrare, atque adeo examinandum suscepisset Sanctus ille Amandus distinctus foret a magistro S. Juniani, operi immortalis est. Inchoatum opusculum absolvendum admisit Papebrochius; at in suo quam in alieno opere sagacior, imperfectum Henschenianæ lucubrationis non attendit, et continuo S. Amandum Commodoliacensem cum Genuliacensi confundens, pauca apposuit, et qualemcumque descriptionem typis credidit excuden-

dam. Neque primi sumus in illa Henschenii et Papebrochii redarguenda opella. Jam pridem decessores nostri Pinius et Stillingus in Prætermis ad diem XXVI Augusti (a) mentem suam de hac manifestarunt his verbis: Apud nos tomo V mensis Junii, die XXV ejusdem mensis pag. 78 actum est de SS. Amando et Domnoleno Gimeliaci in Petragoricis, et ibidem e Vita S. Juniani Commodoliacensis, danda, ut ibi dicitur, ad XVI Octobris, profertur fragmentum de S. Amando Commodoliacensi: quod dum contuli cum lectionibus ejus supra allegatis, congruentiæ, quæ in his, et in isto fragmento occurrent, mihi suadent, in utraque narratione relucere S. Amandum Commodoliacensem: ut mirum appareat, tunc illud fragmentum ibi relatum fuisse, loco utique, prout nobis videtur, non suo. At de hoc Sancto, ac præsentis controversia tractari poterit in supplemento Operis, si posteris nostris videbitur. Verumtamen hic loci potius, quam in supplemento to-

(a) Acta SS., tom. V August., p. 762.